Hazırlayan: Gülder DEMİR - gulder.demir@dunya.com

TOBB ENERJİ SEKTÖR MECLİSİ BAŞKANI MAHMUT YILMAZ:

"Türkiye, enerji alanında yatırımcılar için son derece cazip"

Türkiye'nin enerji yatırımlarının 2020 yılına kadar sürecek olan projeksiyonda en iyi, en verimli yatırım alanı olduğunu belirten TOBB Enerji Sektör Meclisi Başkanı Mahmut Yılmaz, Türkiye'nin öz kaynaklarından elektrik elde etmesini desteklediklerini ifade etti. Yılmaz, "Bundan sonraki projeksiyonlarda yenilenebilir enerji en azından Türkiye'nin toplam enerji tüketimi içerisinde yüzde 20-25 paya varıncaya kadar desteklenmelidir" dedi.

Günümüzde yenilenebilir enerjiye yöneliş hızla artıyor. Birleşmiş Milletler Çevre Programı (United Nations Environment Programme-UNEP) tarafından hazırlanan Global Green New Deal başlıklı politika belgesine göre, yenilenebilir enerjiye yatırım, ekonomik emisyon azaltımına katkısının yanı sıra, ekonomik olarak da yorumlanıyor. Küresel olarak, 2030 itibarıyla yenilenebilir enerji sektörüne tahmini olarak 630 milyar dolarlık yatırımın, 2,1 milyon rüzgâr enerjisine, 6,3 milyon güneş enerjisine ve 12 milyon biyoyakıt bağlantılı tarım ve endüstride olacağı öngörülüyor.

Türkiye'nin de enerjide dışa bağımlılığını azaltabilmesi için hidroelektrik, jeotermal, rüzgâr ve güneş gibi yenilenebilir ve yerli enerji kaynaklarının kullanımına ağırlık vermesi gerektiği konunun uzmanları tarafından sık sık gündeme getiriliyor. Yenilenebilir enerji sektörüne ülke düzeyinde yatırım yapmanın, cesaret verici olduğu gözlenirken, sadece güneş enerjisinde yaklaşık bin 500 projeyi içeren 20 bin megavatlık beklenti olduğu belirtiliyor.

Günden güne değer kazanan ve tedariki zorlaşan enerjinin, önümüzdeki dönemlerde daha büyük problemler ortaya çıkarmaması için, gerekli planlamaların uzun vadeli bir şekilde yapılması ve enerjinin kullanımında sağlıklı bir enerji piyasası oluşturulma-

sı gerektiğinin altını çizen Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Enerji Sektör Meclisi Başkanı Mahmut Yılmaz, Türkiye de yenilenebilir enerji yatırımına mutlak surette destek verilmesi gerektiğini belirtiyor. "Desteğin yolu illa da fiyat tarifeleri ile olmayabilir, yatırım yönüyle de olabilir. Elektriği Piyasa Mali Uzlaştırma Kurulu'na satmak veya ihtiyacı olanlara daha ucuza temin etmek gibi destekler de işin içine girebilir. Ama yenilenebilir enerjinin, kendi öz kaynaklarımızın, mutlak suretle değerlendirilmesi gerekir" diyen Yılmaz, Ekonomik Forum Dergisi'nin sorularını şöyle yanıtladı:

Ülkemizin enerji sektöründeki, özellikle yenilenebilir enerji açısından son durum nedir ve bu konuda TOBB Enerji Sektör Meclisi olarak çalışmalarınızdan bize kısaca bahsedebilir misiniz?

Türkiye şu anda elektriğin yüzde 50'sini doğalgazdan, yüzde 25'lik bir kısmını kömürden, diğer yüzde 20'lik kısmını da hidrolikten elde eden bir pozisyonda. Yenilenebilir enerjinin payı çok az, yüzde 1 civarında. Hidro elektrikleri ayırdığınızda enerjinin tamamı fosil yataklarından elde ediliyor. TOBB Enerji Sektör Meclisi olarak Türkiye'nin öz kaynaklarından elektrik elde etmesini destekliyoruz. Bundan sonraki projeksiyonlarda Türkiye'nin yenilenebilir enerjiyi en azından toplam enerji tüketimi içerisinde yüzde 20-25 paya varıncaya kadar desteklemesi gerektiğini her platformda, hükümet nezdinde, sivil toplum yapılanmalarının toplantılarında dile getiriyoruz, talep ediyoruz.

Yenilenebilir enerji kilowat saat faaliyetleri, şu an piyasadaki fosil yakıtlarla rekabet edecek pozisyonda değil veya yatırımların geri dönüşleri eğer destek görmezse bugün piyasada teşekkül eden fiyatlarla, geri dönme süreçleri çok uzun olduğu için yatırımcı tarafından cazip görünmüyor. Bunun için mutlak surette devlet tarafından desteklenmesi gerektiğini düşünüyoruz ve bu görüşlerimizi de her yerde aksettiriyoruz. Ben konuya iki taraflı, yani hem üretim hem de tüketim tarafından bakmak istiyorum. Sanayici olarak, elektriği tüketiyoruz ama bir taraftan da bizim üyelerimiz elektrik üreten yatırımcılar, şirketler. Dolayısıyla bir taraftan da elektrik üretiyoruz. Üretirken, bugünkü projeksiyonda doğalgazın gerçek maliyetlerine bakarak, doğalgazdan elde edilen elektriğin yurt dışındaki doğalgazın dünya piyasalarına bağlı olan fiyatlarına göre değişiyor. Dolayısıyla bu noktada yatırımcının yapacağı bir şey olmadığı gibi elektriği piyasaya aksettirirken onların en büyük girdisi olan enerji fiyatları da rekabetin haksız olmaması için mutlak surette bunların da denetlenmesi gerekiyor. Bu da gerçekten uygulanacak fiyat politikalarının maliyet hesabına göre yapılmasını ve ondan sonra yatırımcıların hangi taraf kârlıysa oraya yönlendirilmesini öngörüyoruz. Ama burada yenilenebilir enerjinin geri dönüşü geç oluyor demişken, ne yapılacağı sorusuna nasıl yanıt vereceğiz? O zaman devletin rolü ortaya çıkıyor. Enerji Bakanlığı'nın yenilenebilir enerjiyi mutlak surette enerji politikalarına dâhil etmesi gerekiyor.

Bu noktada yasal bir boşluğun da söz konusu olduğunu söyleyebiliriz. Bu konudaki gelişmeler, yeni bir yasa çıkarılmasıyla ilgili görüşmeler ne düzeyde?

Son yapılan elektrik zammından sonra yenilenebilir enerjide istenilen rakamlar ile kanunda geçen rakamların çok afakî rakamlar olmadığını da görüyoruz. Son zamlardan sonra destek fiyatları piyasada çok kabul edilemez fiyatlar değil. Şu an mevcut rakamların destek fiyatlarıyla çok az bir farkı var. Ama serbest piyasaya geçerken yenilenebilir enerjinin sürdürülebilirliği daha sonra düşünülecek olan faktörlerden bir tanesi. Yani siz ikili anlaşmalarla tedarikçiyle tüketiciyi karşı karşıya getirdiğiniz zaman, yenilenebilir enerjilerin bazılarının sürekliliği olmadığı için, piyasanın mali uzlaştırmayla ilgili problemlerinin de hal-

ledilmesi için yasada birtakım boşluklar var bunların da düzenlenmesi lazım. Yalnız fiyat mekanizması bu işte yetmez. Bu bir alım garantisi olabilir veya piyasa mali uzlaştırmanın dışında tutulabilir. Yenilenebilir enerjiyle elektrik üretiminin fiyatlandırılması ve alımı farklı bir yasa ile karşılanabilir. Düşününüz şimdi bir termik santral yılda 365 gün 24 saat tüketicilerine hizmet veriyor, onlara elektrik satıyor ama buna mukabil yenilenebilir enerjiyle rüzgârla veya hidroelektrik ile elektrik üreten bir tedarikçi tüketicilerinin enerji ihtiyacına bu kadar uzun süre cevap veremiyor. Rüzgârın olmadığı zamanlar (yılda yüzde 25 gibi bir oran) bu elektriği başka yerden alması gerekecek. Onun nasıl alınacağına yönelik yasalarda bir açıklık getirmek lazım. Hidroelektrikte de, su rejimine göre ise yüzde 30-35 envanteri çok farklı su rejimine sahip alanlarımız var. Onun için de bu farkların mutlak surette üretim yapılmadığı zamanlarda nasıl enerji tedarik edileceğine dair yasal düzenlemeler gerekiyor. Bunların da destek kapsamında düşünülmesi gerekir. Yani daha yüksek fiyatlarla alıp daha düşük fiyatlarla satması gibi yenilenebilir enerji üreticilerini sıkıntıya sokacak bir uygulama olmaması gerekir diye düşünüyorum.

Rüzgâr ve hidrolik enerjiden bahsettiniz, peki Türkiye'nin son derece uygun koşullara sahip olduğu güneş enerjisinden yenilenebilir enerji konusunda yararlanmak düşünülmüyor mu? Türkiye bu konuda uygun ortama sahip değil mi?

Dünyanın her tarafında güneş enerjisi yavaş yavaş kullanılmaya başlanmış ama her yerde yatırım maliyetleri çok yüksek. Güneş enerjisinin geri dönüşü, bugün cari fiyatlarla baktığınız zaman çok uzun süre alıyor ama güneş enerjisiyle elektrik üreten ülkelerde üreticiler destek aldığı için yatırımcılar buna yöneliyor. Zaman içerisinde mutlak surette bu yatırım maliyetlerinin birim kilowatt saat başına olan maliyetleri de aşağı düşecektir. Ama burada devreye girmesi gereken Enerji Bakanlığı'nın üniversitelerle, teknoloji bölgeleriyle yatırımcıları karşı karşıya getirerek bazı teknoloji transferlerini Türkiye'de yapmak suretiyle birim yatırım maliyetlerini aşağıya çekmenin yollarının araması gerekli. Çünkü güneş bitmez tükenmez bir kaynak, çevreyle ilgili problemi olmayan ve süreklilik arz eden bir kaynak. Şu anki teknolojilerde güneş enerjisini depolamak, daha uzun süre çok yüksek içbükey aynalarla absorbe edebilmek mümkün. Mademki mümkün, o zaman da bundan da istifade etmenin mutlak surette yollarının aranması gerekiyor. "Bu enerji de pahalı" deyip, bunu bırakalım, vazgeçelim, bununla ilgilenmeyelim denmesini benim kabul etmem mümkün değil. Mutlaka bu yönde destek olması ve güneş enerjisi üretimiyle mutlaka ilgilenilmesi gerekli.

Türkiye'nin alternatif enerji kaynaklarının kullanılması ile ilgili projeler var mı?

Örneğin biyokütle önemli bir alternatif enerji formatı, bundan mutlaka istifade edilmesi lazım. Atıkların biyolojik analizlerinden çıkacak olan, örneğin çamurların biyolojik analizlerinden çıkacak olan metanlaştırmaların ve çöplerin enerji üretiminde mutlaka devreye girmesi lazım. Son zamanlarda yeşilliklerden ve selüloz atığı bazı bitkilerden karbondioksit içermeden bioalkole çevirmek suretiyle enerjiye dönüşümünü sağlayan teknolojiler dünyada mevcut. Atık yağları, palmiye yağları gibi birtakım bitkilerin yağları da elektrik üretiminde kullanılabiliyor. Ayrıca karbondioksit emisyonu yönünden de avantajlı ürünler, karbondioksit açığa çıkartmıyorlar. Bütün bunlara baktığımız zaman Türkiye'nin enerji ile ilgili çok geniş bir sepet yapması gerekli. Bu sepeti de projeksiyon olarak yatırımcıların önüne koymadan önce, Enerji Bakanlığımız 10-20 yıl için kendi stratejilerini açıklayarak, yatırımcıların önünü açmalı. Burada tıkanılan noktalar yatırımın geri dönüşümü ile ilgili kredi bulmasıyla ilgili ise bu konularda da bire bir hareket ederek özellikle yerli kaynaklarla ilgili olanlarda çok daha cömert davranılması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü doğalgaz kaynaklarının da, fosil yataklarının da sonu gelecektir, ondan önce Türkiye'nin enerji probleminin halledilmiş olması lazım. Bu kaynakların ne kadarını yerli kaynaklara dayandırabilirsek, o kadar başarılı oluruz diye düşünüyorum.

Yenilenebilir enerji yatırımları Türkiye'de işsizliğe bir çözüm olabilir mi?

Enerji projeleri teknoloji yoğun projeler olduğu için bu alanda çalışan insan sayısı çok yüksek değil ve işsizliğe çare olamaz. İstihdam yönünden bakacak

olursak, enerji projeleri çok başarılı projeler değil ama enerji bir ihtiyaç ve ileri teknoloji gerektiren bir şey. Doğalgaz için farklı, yenilenebilir enerji için farklı bakmak lazım. Doğalgaz konusunda Nabucco'nun şu yönden faydalı olacağına inanıyorum: Türkiye'nin sermaye koyduğu, hem de Türkiye'nin içinden geçerek gaz olarak da istifade edebileceği bir proje olduğu için, dünyada hem hammadde, hem de yakıt, enerji olarak kullanılmasından kolay kolay vazgeçilemeyecek bir madde. Bundan biz ne kadar fazla pay alabilirsek, Türkiye o kadar başarılı sayılacaktır. O bakımdan da Nabucco'yu destekliyorum. Bazı mukayeseleri yaptığımız zaman örneğin, bugün önümüzdeki nükleer santrallerle ilgili verilen fiyatlamalara baktığımızda doğalgazdan elde edilecek elektriğin, nükleerden çok daha ucuz olduğunu şu anki dünya fiyatlarıyla görüyoruz. O zaman, kesinlikle bir daha hiç doğalgazı kullanmayalım, doğalgazdan yüksek fiyatlı elektrik enerjisi elde ediyoruz gibi bir düşünceye katılmak mümkün değil. Bizim endişemiz; doğalgaz bizim kaynağımız değil, burada bir sıkıntı olabilir çünkü enerji çok stratejik bir ürün, imalatımızın tamamını etkiliyor. Eğer yerli enerjilerle bunu desteklersek ve doğalgazın payını aşağı indirebilirsek başarılıyız diye düşünüyoruz, yoksa doğalgazdan vazgeçmek için alternatif yerli yenilenebilir enerjileri koymuyoruz.

"Türkiye'nin elektrik üretiminde ağırlıklı olarak doğalgaz, hidrolik ve kömür kullanılıyor. Jeotermal ve rüzgârdan elde edilen elektriğin oranı ise yüzde 0,42'lerde kalıyor. Kurulu gücün yüzde 44,60'ı petrol, doğalgaz ve ithal kömüre dayalı santrallerden oluşuyor."

Enerji Sektör Meclisi Başkanı
MAHMUT YILMAZ

Türkiye'de elektriğin alternatifi hangi enerji olabilir?

Elektrik haline geldiğinde bu enerjinin en temiz enerji olduğunu ve elektriğin uzun yıllar enerji olarak bu şekilde kullanılacağını düşünüyorum. Elektriğin alternatifi şu anda yok ancak elektriğin depolanması olabilir. Kyoto Protokolü'yle 2012 yılından sonra karbondioksit emisyonu ile ilgili birtakım yaptırımların gelmesi, fiyat ödemelerinin devreye girmesi noktasında Türkiye'nin bunun dışındaki alternatiflerden ne kadar yararlandığına bakmak lazım. Yükümlülüklerimiz de azalacak bir davranış biçimi olacak ve doğrusu da öyle. Diğer yandan Türkiye'nin toplam olarak tükettiği elektrik miktarına baktığımda da Avrupa'nın üçte biri olduğunu görüyorum. Türkiye'nin karbondioksit emisyonu yönünden de 1990 yılında Avrupa için olan kriterlerin Türkiye için bugünden başlaması gerektiğini; hatta o yıllardaki kriterleri baz alırsak, onları bugünkü duruma taşımak için belli bir geçiş sürecinin tanınması taraftarıyım. Şu anda Türkiye'de 2200 kw/s elektrik enerjisi tüketiyoruz ama örneğin 1990 yılında zaten Almanya 2200'ün üzerinde tüketiyordu. Almanya o zaman gelişmiş bir ülkeydi. 19-20 yıl içinde Avrupalılar, gelişmiş ülkeler dünyanın karbondioksit dengesini bizim aleyhimize çok bozdu. Onlar bize önce yaptıkları kirletmeler için birtakım ödeme yapmalı ki, biz de telafi etme yoluna gidelim ve biz onları örnek alarak daha az kirletmenin yollarını düşünelim.

Yabancı yatırımcılara yönelik düşünürsek, Türkiye yenilenebilir enerji alanında uygun bir ortam mıdır?

Türkiye'nin enerji yatırımlarının 2020 yılına kadar sürecek olan projeksiyonda en iyi, en verimli yatırım alanı olduğunu düşünüyorum. Avrupa'nın bugünkü durumunu yakalamak için 2020 yılını hedef alsak bile Türkiye'nin 450 ile 500 milyar kw/s elektrik üretmesi lazım. Bu rakam bugünkü üretimin iki buçuk misli. Bunun için gerekli olan yatırımın da bugünkü 40-43 bin mega w'lık yatırımın iki mislinden fazlası demektir ve bu da 80-100 milyar doların üzerinde bir yatırıma eş değerdir. O zaman bile ancak Avrupa'nın bugünkü seviyesine gelebiliriz, o zaman da belki Avrupa bizi tüketimde geçecektir. Bu itibarla tüketimi hazır, toplumu yatırıma heyecanlı bir Türkiye'nin, enerji alanında Avrupalı yatırımcılar için son derece cazip bir yer olduğunu söyleyebilirim. Türkiye'de yatırım yapacaklarsa ilk önce enerjiyi seçmelerini öneririm. Türkiye'deki yatırımcılar için de aynı şeyi öneriyorum. Burada son bir nokta kalıyor: Bu kadar enerjiyi kim tüketecek? Sadece evlerimizde, mutfaklarımızda tüketmemiz mümkün değil. Sanayinin de aynı hamlelerle devam etmesi lazım. Yatırım ikliminin enerjiye ihtiyacı kadar aynı şekilde diğer sanayiler için de olumlu ve güvenli bir duruma getirilmeli ki, sanayinin diğer sektörleri de yatırım yapmaya başlasın, bu enerjiyi tüketmek için de pazarlar hazır olsun.